

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ЗАСОБАМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

MEASURES FOR THE IMPLEMENTATION OF YOUTH POLICY: ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROVISION

Метою статті є визначення сутності, змісту та особливостей забезпечення реалізації молодіжної політики засобами адміністративно-правового спрямування. В дослідженні розглядаються особливості адміністративно-правового забезпечення реалізації молодіжної політики. Зазначається, що роль держави в процесі реалізації молодіжного напрямку державної політики в гуманітарній сфері є визначальною, оскільки на органи державної влади покладено велику кількість різнобічних функцій: розробку необхідного законодавства, запровадження новітніх технологій роботи з молоддю через мережу державних закладів освітнього, соціального та культурно-мистецького характеру, підготовку та залучення спеціалістів, створення сприятливого середовища. Систему реалізації молодіжного напрямку державної політики в гуманітарній сфері складає сукупність тісно пов'язаних та об'єктивно необхідних елементів, серед яких: 1) нормативно-регулятивний (норми і правила поведінки, принципи діяльності та реалізації її окремих напрямів, викладені у законодавчій та підзаконній номотворчості); 2) інституціональний (суб'єкти публічного адміністрування, наділені державно-владними та делегованими повноваженнями, окремі інституції громадянського суспільства, молодіжні організації, молодіжні рухи тощо); 3) функціональний (політичні функції, політичний процес та режим); 4) ідеологічний (політичні погляди, політична свідомість та культура); 5) комунікативний (зв'язки, що об'єднують зазначені компоненти формування та реалізації державної політики в молодіжній сфері). Підсумовано, що в умовах фрагментованості гуманітарного простору державна політика в молодіжній сфері має істотне значення для збереження людського капіталу та досягнення національної згуртованості, брак державної уваги до молодіжної політики, безсистемність та застарілість форм її реалізації знижують ефективність відповідних заходів та значно ускладнюють протидію негативним тенденціям у цій сфері (зокрема, демографічно-міграційним трендам, розмиванню національної ідентичності, маргіналізації та криміналізації, поширенню деструктивних настроїв та ідеологічних впливів).

Ключові слова: державна політика, адміністративно-правове забезпечення, інституції, законодавство, система.

The purpose of the article is to determine the essence, content and features of ensuring the implementation of youth policy by means of administrative and legal direction. The study examines the peculiarities of administrative and legal support for the implementation of youth policy. It is noted that the role of the state in the process of implementing the youth direction of the state policy in the humanitarian sphere is decisive, since the state authorities are entrusted with a large number of versatile functions: the development of the necessary legislation, the introduction of the latest technologies for working with young people through the network of state educational, social, cultural and artistic institutions character, training and involvement of specialists, creation of a favorable environment. The system of implementation of the youth direction of the state policy in the humanitarian sphere consists of a set of closely related and

objectively necessary elements, among which: 1) normative and regulatory (norms and rules of conduct, principles of activity and implementation of its individual directions, set forth in legislative and bylaws); 2) institutional (subjects of public administration, endowed with state power and delegated powers, individual institutions of civil society, youth organizations, youth movements, etc.); 3) functional (political functions, political process and regime); 4) ideological (political views, political consciousness and culture); 5) communicative (connections that unite the specified components of the formation and implementation of state policy in the youth sphere). It was concluded that in the conditions of fragmentation of the humanitarian space, state policy in the youth sphere is of significant importance for the preservation of human capital and the achievement of national cohesion, the lack of state attention to youth policy, the unsystematic and outdated forms of its implementation reduce the effectiveness of relevant measures and make it much more difficult to counteract negative trends in this sphere (in particular, demographic and migration trends, erosion of national identity, marginalization and criminalization, spread of destructive attitudes and ideological influences).

Key words: *state policy, administrative and legal provision, institutions, legislation, system.*

Постановка проблеми. Молодіжна політика в Україні має несистемний характер. Незважаючи на чималу кількість державних документів різного рівня та певні позитивні зрушення в цій сфері, ключові індикатори та тенденції в молодіжному середовищі поки що є далекими від оптимальних (на що вказують, зокрема, дані Аналітичного звіту «Становище молоді в Україні» Робочої групи ООН у справах молоді). Зазначене свідчить про необхідність удосконалення національної молодіжної політики (зокрема, з урахуванням європейського досвіду), особлива відповідальність за що покладається на Міністерство молоді та спорту України.

Попри величезний креативний потенціал, яким володіє ця найбільш активна частина українського соціуму, можливості для його повноцінного розкриття в Україні залишаються обмеженими. Найбільш промовистими індикаторами цього є дані соціологічних досліджень щодо проблем, які молодь вважає найбільш загрозливими особисто для себе: корупція (37%); війна (36%); серйозні проблеми зі здоров'ям (34%); соціальна несправедливість та безробіття (32%); зростання бідності у суспільстві (30%).

Стан наукової розробки проблеми. Гуманітарна сфера країни та особливості її належного адміністративно-правового забезпечення завжди привертала увагу вітчизняних вчених-правознавців, серед яких найбільше підґрунтя для формування концептуальних засад публічно-правового забезпечення гуманітарного розвитку українського суспільства зробили Ю.В. Климчук, В.І. Дяченко, І.В. Чеховська, О.В. Захарова, Н.Б. Новицька, В.О. Морозова, В.В. Карлова, О.А. Задихайло, І.Г. Ігнатченко, Ю.В. Якимець, В.С. Шестак, Ю.Л. Юринець, та інші вчені. Попри вагомий теоретичний та практичний значущість наукових праць, їх фрагментарність і неповний аналіз системності й цілісності у формулюванні концептуальних засад державної політики України в гуманітарній сфері унеможливили висвітлення всіх особливостей адміністративно-правового забезпечення її формування та реалізації.

Мета статті. Цими передумовами зумовлюється актуальність статті та необхідність визначення сутності, змісту та особливостей забезпечення реалізації молодіжної політики засобами адміністративно-правового спрямування.

Виклад основного матеріалу. Молодіжний напрямок реалізації державної політики України в гуманітарній сфері має спиратися та орієнтуватися на європейські тенденції його розвитку, підтримки, інституційного та нормативно-правового забезпечення. І ключовим у цьому аспекті є схвалена 22 травня 2018 року в Брюсселі Молодіжна стратегія ЄС на 2019–2027 роки та відповідно робочий план на 2019–2021 роки з урахуванням запропонованих заходів, які спрямовані на зміцнення зв'язків між ЄС і молоддю через інклюзивні та цифрові способи діалогу, забезпечення ефективних результатів через цілеспрямовані пріоритети й дії, більш ефективну структуру для збирання та передачі ідей молоді, а також обміну інформацією про дії, вжиті на користь молоді, поліпшення співробітництва між політичними сферами, зокрема, через молодіжного координатора ЄС; надання молоді права голосу у формуванні політики ЄС; забезпечення контролю витрат ЄС на молодь; початок нового й більш інклюзивного молодіжного діалогу в ЄС; сприяння мобільності волонтерства та єдності; здійснення програми для молоді з метою поширення визнання неформального навчання тощо [1].

Безперечно, молодіжна політика як органічна складова частина гуманітарної політики повинна мати аксіологічне ядро на основі державницьких цінностей, проте національно-патріотичну складову не можна примітивізувати, зводити виключно до певних ритуально-церемоніальних практик (на кшталт обов'язкового співання Державного Гімну в школах) чи формального етнографізму (як-от вдягання національного одягу на свята). За всієї важливості культивування пошани до національних символів, героїчних смислів та історичної пам'яті ефективної реалізації мети молодіжної політики може бути досягнуто лише через гармонійне поєднання аксіологічних національно-просвітницьких та прагматичних організаційно-економічних складників молодіжної політики.

Серед позитивних тенденцій 2019–2022 р.р. слід відзначити збереження високої патріотичної налаштованості молоді, продовження зниження відсотка підлітків, які мають досвід куріння хоча б раз у житті (56,2% хлопців та 45,1% дівчат проти 60,4 та 46% відповідно у 2015 р.), а також певне зростання зацікавленості молоді політикою внаслідок часткового оновлення національного політикуму [2; 3].

Починаючи з 2020 р. в умовах пандемії COVID-19 та станом на сьогодні, враховуючи воєнний стан, молоді люди залишаються найбільш позитивно налаштованою частиною населення в Україні [4].

Частина проблем молодіжної сфери, як і аналогічна частина проблем гуманітарної сфери в цілому, зумовлена об'єктивними чинниками і має комплексний характер, що значно ускладнює, якщо не унеможливує взагалі, їх швидке розв'язання. Зокрема, це:

- війна з боку РФ;
- особливості загальних соціально-економічних та суспільно-політичних процесів в Україні;
- пандемія коронавірусної інфекції COVID-19;
- загальноєвропейські та світові тренди (зокрема, міграційні та глобалізаційні тощо).

Проте чимало з них є наслідком невідповідної нормативно-правової бази, недостатнього фінансування власне молодіжної та гуманітарної сфери, браку системної роботи відповідних органів, застарілих форм і методів взаємодії держави з молодіжною аудиторією тощо, а тому цілком можуть бути вирішені в середньостроковій перспективі за умов наявності відповідної політичної волі, адекватного фінансового та організаційного забезпечення.

Головним керівним документом у сфері реалізації державної гуманітарної політики в молодіжній сфері є Закон України «Про основні засади молодіжної політики» стаття 3 якого метою такої політики називає створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні, підвищення рівня її самостійності та конкурентоспроможності, забезпечення активної участі молоді в суспільному житті [5]. Означена мета відповідно до вказаного вище закону знаходить реалізацію у завданнях, якими є:

- 1) створення умов для залучення молоді до громадського, політичного, соціально-економічного, культурного життя суспільства, популяризація ролі та важливості участі молоді у процесі ухвалення рішень;
- 2) підтримка молоді в реалізації її соціально-економічного потенціалу, у тому числі для вирішення житлових питань, питань професійного розвитку, працевлаштування, задоволення освітніх, медичних, культурних та інших потреб;
- 3) формування громадянської, національної та культурної ідентичності української молоді;
- 4) сприяння інституційному розвитку молодіжних та дитячих громадських об'єднань, молодіжних центрів, посилення їхньої ролі у процесі соціалізації молоді;
- 5) розвиток молодіжної інфраструктури;
- 6) розвиток національного та міжнародного молодіжного співробітництва [5].

Роль держави в процесі реалізації молодіжного напрямку державної політики в гуманітарній сфері є визначальною, оскільки на органи державної влади покладено велику кількість різнобічних функцій: розробку необхідного законодавства, запровадження новітніх технологій роботи з молоддю через мережу державних закладів освітнього, соціального та культурно-мистецького характеру, підготовку та залучення спеціалістів, створення сприятливого середовища.

У цьому контексті молодіжну політику в сучасних умовах доцільно розуміти як пріоритетний специфічний напрям реалізації державної політики в гуманітарній сфері, що передбачає побудовану переважно на нормах адміністративного права системну діяльність публічної адміністрації, спрямовану на створення необхідних умов та гарантій для соціального становлення, всебічного розвитку та самореалізації молоді, а також її активного залучення до суспільно-політичної та державно-управлінської діяльності за допомогою адміністративно-правових засобів.

Систему реалізації молодіжного напрямку державної політики в гуманітарній сфері складає сукупність тісно пов'язаних та об'єктивно необхідних елементів, серед яких: 1) нормативно-регулятивний (норми і правила поведінки, принципи діяльності та реалізації її окремих напрямів, викладені у законодавчій та підзаконній номотворчості); 2) інституціональний (суб'єкти публічного адміністрування, наділені державно-владними та делегованими повноваженнями, окремі інституції громадянського суспільства, молодіжні організації, молодіжні рухи тощо); 3) функціональний (політичні функції, політичний процес та режим); 4) ідеологічний (політичні погляди, політична свідомість та культура); 5) комунікативний (зв'язки, що об'єднують зазначені компоненти формування та реалізації державної політики в молодіжній сфері).

На відміну від інших складових реалізації державної політики в гуманітарній сфері країни адміністративно-правове забезпечення створення умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді в Україні крім відповідного розгалуженого законодавства, подано відповідною системою суб'єктів публічного адміністрування, покликаних втілювати у життя головні пріоритети реалізації цього напрямку державної гуманітарної політики України. Особливість цієї системи полягає у наявності центрально-директивних та консультативно-дорадчих органів управління молодіжною політикою. Зокрема, першу групу складають: а) Кабінет Міністрів України; б) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику (Міністерство молоді та спорту України) в частині узагальнення практики застосування законодавства у сфері молодіжної політики, внесення пропозицій щодо його вдосконалення; забезпечення підготовки Національної молодіжної стратегії, державних цільових програм у сфері молодіжної політики, інших нормативно-правових актів, спрямованих на її реалізацію; забезпечення підготовку щорічної доповіді про становище молоді в Україні та подання її до Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України; забезпечення вивчення соціально-економічних обставин, потреб, цінностей, пріоритетів молоді, рівня її залученості до суспільного життя; сприяння проведенню всеукраїнських та міжнародних заходів з реалізації молодіжної політики; спрямовування та координація діяльності Українського молодіжного фонду, здійснення управління державною установою «Всеукраїнський молодіжний центр», координація діяльності молодіжних центрів та молодіжних просторів, здійснення їх нормативно-правового забезпечення тощо; в) центральні органи виконавчої влади, до повноважень яких належать питання формування та реалізації політики у сферах, пов'язаних з вирішенням питань молоді, а також Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування;

Другу групу складають виключно консультативно-дорадчі органи забезпечення реалізації молодіжного напрямку державної політики в гуманітарній сфері, серед яких: а) Національна рада з питань молоді – орган, що утворюється при Кабінеті Міністрів України з метою вироблення узгодженої позиції щодо формування та реалізації молодіжної політики, налагодження взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з суб'єктами молодіжної роботи з питань розвитку та реалізації молодіжної політики; б) Молодіжні ради – консультативно-дорадчий орган, що може утворюватися при Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, місцевому органі виконавчої влади, органі місцевого самоврядування з метою залучення молоді до формування та реалізації молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях; в) Молодіжні та дитячі громадські об'єднання, які наділені правом щодо залучення до реалізації державних цільових, регіональних та місцевих програм у сфері молодіжної політики, а також бути надавачами соціальних послуг; взяття участі у формуванні та реалізації молодіжної політики; утворення молодіжних центрів, здійснення підготовки молодіжних працівників у порядку, за критеріями та вимогами, визначеними центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику; здійснення моніторингу та оцінювання реалізації молодіжної політики тощо [5].

Попри створену інституційно-правову систему реалізації молодіжного напрямку державної політики в гуманітарній сфері та проголошення державою прав молоді на всі соціально-гуманітарні послуги без наявності відповідних адміністративно-правових механізмів їх реалізації призводить до того, що державні гарантії соціальної підтримки молоді, розвитку молодіжного руху, туризму, підприємництва, молодіжних організацій у законотворчій діяльності не забезпечуються на належному ефективному рівні. На сьогодні очевидним здається:

– посилення міжвідомчої та міжсекторальної взаємодії шляхом залучення органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадських і міжнародних організацій, інших зацікавлених сторін до формування та реалізації молодіжної політики;

– забезпечення реалізації принципу субсидіарності, що передбачатиме надання в процесі реалізації молодіжної політики достатніх повноважень та адміністративно-правових ресурсів на той рівень, від якого буде отриманий бажаний результат та максимальний ефект для кожного із суб'єктів;

– диверсифікація молодіжної політики шляхом запровадження диференційованого підходу до молоді як до соціальних і вікових груп та розробки нових, насамперед публічно-правових технологій роботи з молоддю, виходячи з соціальних і вікових відмінностей;

– формування нових організаційно-правових форм та державних механізмів реалізації прав і обов'язків молоді через посилення координації зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування та молодіжних інституцій громадянського суспільства, комплексне удосконалення процесу нормативно-правової інституціоналізації державної молодіжної політики як складової реалізації державної політики України в гуманітарній сфері в цілому;

– забезпечення інформаційної підтримки реалізації молодіжного напрямку державної політики в гуманітарній сфері шляхом створення інформаційного молодіжного простору, що має формуватися за допомогою інтерактивної взаємодії держави (відповідних державних інституцій, суб'єктів делегованих повноважень та окремих інституцій громадянського суспільства) та молоді в інформаційних глобальних мережах силами самої молоді, створення єдиного молодіжного інформаційного порталу та укладення суспільного договору засобів масової комунікації із всезагальним охопленням молоді інформацією;

– формування цільових проектів і програм на державному, регіональному та місцевому рівнях, підтверджених нормативною базою, механізмом державної підтримки, фінансовими засобами тощо.

Висновки. Таким чином, систему реалізації молодіжного напрямку державної політики в гуманітарній сфері складає сукупність тісно пов'язаних та об'єктивно необхідних елементів, серед яких: 1) нормативно-регулятивний (норми і правила поведінки, принципи діяльності та реалізації її окремих напрямів, викладені у законодавчій та підзаконній номотворчості); 2) інституціональний (суб'єкти публічного адміністрування, наділені державно-владними та делегованими повноваженнями, окремі інституції громадянського суспільства, молодіжні організації, молодіжні рухи тощо); 3) функціональний (політичні функції, політичний процес та режим); 4) ідеологічний (політичні погляди, політична свідомість та культура); 5) комунікативний (зв'язки, що об'єднують зазначені компоненти формування та реалізації державної політики в молодіжній сфері).

В умовах фрагментованості гуманітарного простору державна політика в молодіжній сфері має істотне значення для збереження людського капіталу та досягнення національної згуртованості. Брак державної уваги до молодіжної політики, безсистемність та застарілість форм її реалізації знижують ефективність відповідних заходів та значно ускладнюють протидію негативним тенденціям у цій сфері (зокрема, демографічно-міграційним трендам, розмивання національної ідентичності, маргіналізації та криміналізації, поширенню деструктивних настроїв та ідеологічних впливів). Вказане також підриває національні зусилля щодо деокупації та реінтеграції, суспільної консолідації та солідаризації українського соціуму.

Список використаних джерел:

1. Дабагян І. М., Павловська Л.І. Сучасна молодіжна політика в Європі (на прикладі Німеччини). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації.* 2019. Т. 30(69), № 2(2). С. 140–145. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2019_30\(69\)_2\(2\)_29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2019_30(69)_2(2)_29)

2. Динаміка патріотичних настроїв українців. Серпень 2019 / Соціологічна група «Рейтинг». URL: http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_patriotyzm_082019.pdf

3. Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні (за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту «Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин – ESPAD») / ЮНІСЕФ Україна. С. 18. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/2521/file/ESPAD_2019_ukr.pdf

4. Україні – 29. Де ми зараз та куди прямуємо? / Разумков Центр. URL: <http://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/ukraini-29-de-my-zaraz-ta-kudy-priamuiemo>

5. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27 квітня 2021 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

6. EU Council Approves EU Youth Strategy 2019–2027, Regulation on European Solidarity Corps 2021–2027, Conclusions on youth work, migration and refugees. COM/2018/0269. 27/11/2018. URL: https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy_en